

Adalet Ağaoğlu'nun yeni kitabı 'Romantik Bir Viyana Yazı', 'en kısa sürelerin' romanı 'Mutluluk benim çok uzağımda...'

ANIL AL

"Tarih sakalını kesmiş, saçını sıfır numara tıraş etmiş, sonra da kanlı hançerini Tuna'ya atıp eline bir elektrogitar alarak en işlek metro geçidinde *Get Together* şarkısını çalıp söylemeye durmuştur. Önünde Venüs gezegeninde işlenmiş uzay mavisi, ağırlıksız bir mendil serili. Gelip geçen bu mendile öpülüp koklanmış, sevilişip okşanmış, çok eski, çok değerli birer gözyaşı damlası bırakmalı, damlalar nehir olup insanlığın öldürgen silahlarının ateşini söndürmeli. Yok eğer tarih bunları yapmayacak, hiç sesini çıkarmayacak, olan olmuş artık, geçen geçmiş diyecekse, Hayalci Hoca'nın bir defa daha sahneye çıkması kimseyi şaşırtmamalı."

Kimse şaşırmamalı Hayalci Hoca'nın bir defa daha sahneye çıkmasına... Aşırı, farklı, çelişkili, görkemli, canlı, hareketli. Veba ve karnaval yan yana. Ölüm ve aşk. Belirsiz, düzensiz, ille de belirsiz, kaygan, kaypak. Sınırların kalktığı, duvarların yıkıldığı bir dönem. Dönem Barok dönemdir. Aşkın, tutkunun, Alma Mahler'lerin, Milena'ların, Yunus'ların, Clea'ların, Antonia'ların, çılgınlığın dönemi. Bir geçiş ve belirsizlik dönemi. Yer Viyana. Müzik ve kan, neşe ve ölüm, oburluk ve sanat kenti. Adalet Ağaoğlu'nun son romanı, "Romantik Bir Viyana Yazı"nın başkahramanı, Cumhuriyet'in tarih öğretmeni Kamil Kaya, Viyana'da tarihte ikinci defa yaşadığını sezdiği geç, hayli çarpık bir baroka ait ipuçları ararken "Romantik'e rastlar. Yani düzen, denge ve uyuma başkaldırın, ussallık ve maddeciliğe karşı duyguların, öznelğin, düşlerin, hayallerin, doğallığın, kendiliğindenliğin egemen olduğu bir dönem. Kısacası 'romantik'in dönemi. Onun için de Hayalci Hoca'nın dönemi.

Hayalci Hoca'nın sahneye çıkışıyla Kamil Kaya'nın da o zamana dek son derece tekdüze, monoton olan yaşamı değişecek, tarih hocası bir anda okuru da sürükleyeceği, ucu olası bir cinayete dek giden entrikalar içinde bulacaktır kendini.

- **Romantik Bir Viyana Yazı'nın yazılış serüveninden söz edebilir misiniz biraz?**

1989'da karmıma düşmüş bir roman bu ve gerçekten de tam romanın başında olduğu gibi Londra'da kalabalık bir yerde çeşitli kültürlerin çarpıştığı bir köşede dünyanın, Avrupa'nın nereye gittiği sorusundan yola çıkıyor. Bu hem birbirine çok yakın hem de "öteki" olarak ayrılmış insanların büyük metropollerin o yiyecek içecek dükkanlarının önünde birbirlerine ne kadar kanışsalar da birbirlerine o kadar yabancı oluşları ve tarih içindeki bunun yeri... İlk sorgulayışım burdan başladı. Sınırların ortadan kalktığı, çok kültürlülüğün ve Avrupa'nın birleşmesi gibi çok umut verici olayların ve beklentilerin olduğu bir dönemdi. Her şey o kadar hızla değişiyordu ki bu ortaya çıkan belirsizliğin romanının ne olabileceğini sorgulamaya başladım.

- **Kitapta gerek Kamil Kaya'nın, gerek anlatıcının ağzından, sık sık tarih üzerine çeşitli önermeler, benzetmeler yapıyor. Kamil Kaya dersinde öğrencilerine şöyle diyor: "Değişim gibi tarihte insan hayatı birbirine benzer. Onun için ben insan hayatını en iyi anlatan, açığa çıkaran edebiyatla toplumların hayatını aydınlatan tarih arasında sıkı bir bağ olduğunu düşünüyorum." Örnekler çoğaltılabilir. Bu açıdan kitabın gerçek kahramanının, baş kişinin tarih olduğu söylenebilir mi?**

Tabii söylenebilir. Ama kökü çok eskilere, çok daha eskilere giden kişisel bir tarih bu. Osmanlı'ya kadar giden, Cumhuriyet dönemindeki Anadolu liserelerine uzanan, sonra cumhuriyet ideolo-

jişi içinde yer alan Batılılaşma eğilimi ve isteğini de içine alan bir tarih bu.

- **Aydınlanma anının, en kısa sürenin romanını yazmak istiyorum diyorsunuz bir söyleşinizde. Bu son kitabınızda hangi anın romanını yazdınız?**

Ben bu kitabımda en kısa sürelerin romanını yazmak istedim. Çünkü hayatın biçimlendiği ve bizim şiddetle algıladığımız, çok sarsıldığımız, ya da çok sevdiğimiz şeyler sadece anların içinde gizli. Sonra her şey uçup gidiyor, ufalanıyor. O hayatın karşısında çiriyor, ufalanıyor. O duygunun, o düşüncenin, o olgunun, o olayın veya o bilincin -ben buna aydınlanma anı diyorum hatta-, o bilinçlilik zamanının içinden çıkıyor benim yazılarım.

- **Romanda tarih hocası Kamil Kaya'nın hayatından endişelenen, anlatıcıdan hocasının izini bulmak için yardım isteyen sadık okur-ruh doktoru Asaf bey, bir ara yazardan kuşkulunmaya başlar ve belki de yalancı olduğunu düşünür. Yazarlar**

kurgusal olanla hayat arasındaki sınırı iyice kaldırıp kurgusal olanı hayata egemen kılmak mı?

Sınırı kaldırmak, evet, ama egemen kılmak değil. Ben hep işte o Tanrı anlatıcısı da sorgulayarak başlamışım işe. Romana çok erken başlamadım. Romanımı yazmak istiyordum. Sadece okur dıştıydı. Bazen nehir romanlar olur. Bu kitap için kimi okur, ay keşke bu roman kendini yazdırmamakta iyice direnseneydi ve yazar yazmasaydı diyebilir. Ama ben

müthiş bir eziklik, büyük bir gururla duyduğum." Adalet Ağaoğlu ait olduğu yeri anlatabilir mi biraz?

Dünyada sınırlar çok belirsizleşti. Kültürler birbirine girmeye başladı. Bilinen değerler de yok oluyor. Yeni değerlerin ne olduğunu da pek bilemiyoruz. Bir belirsizlik ortamı var. O zaman varolduğumu bana hissettiren dilimle, yazıyla benim aramdaki ilişki de en sağlam ilişki olarak görünüyor. Ancak şunu da söyleyeyim ki son yıllarda böyle bir yurdun kalacağından bile kuşku duymaya başladım. Çünkü biliyorsunuz diller başka dillerin saldırısına uğruyor. Yalnız bizim dilimize bir saldırı değil. Bütün diller az çok Amerikanlaştı...

- **Bazı çevreler romanın öldüğünü ilan ederken romanın şimdi yaşadıklarımızı anlatabilecek tek anlatı türü olduğunu savunuyor ve bu anlamda eğer hayatı ve kendimizi anlamlandırmak bütün olarak algılayabilmek istiyorsak romana bakmalıyız diyorsunuz?**

yalancı mıdır? Söyledikleri yalanlar ne kadar gerçektir?

İroni benim en belirgin yanlarımdan biridir. Ama, "Romantik Bir Viyana Yazı"nda ironinin yazara yönelik payı çok daha fazla ve acımasız. Romanın bir yere ulaşması gerekiyorsa bir şey daha uydurmak gerekiyordu. Okur kalmadı, kitaplar okunmuyor deniyor. O zaman yaratıcının kendisine vefalı bir okur yaratması gerekiyordu, ben bunu bulduğum zaman çok keyiflendim. Trajikomik bir durum. Yazarlar genelde istenmediklerini biliyorlar. Bu durumda yazmaya devam etmek acıklı ama aynı zamanda zorunlu bir şey. Aynı zamanda komik ve aynı zamanda da büyük bir tutkunun işareti. Bu terbiyeli ve vefalı okur hep var ama. Sanat baştan sona uydurmadır zaten. Hayaller, rüyalar, düşler. Ama ancak bu uydurmalardan gerçeğe yaklaşabiliyor ve görünmeyen şeye yol alabiliyoruz.

- **Kitapta yazar, okur ve kahramanı romanın içine yerleştirerek değişik bir biçim deniyorsunuz. Bu kurguyla amaçlanan,**

de roman kadar inatçıydım.

- **Kitabınızda kendisi de bir yazar olan anlatıcının ağzından şöyle deniliyor: Bir yazarın neden yazdığını nedenini tam bulamaması gibi. Sizin yazmanızın bir nedeni var mı?**

Hiç kesin bir yanıtı yok. Çeşit çeşit yanıtlar buluyorum. Ancak çok severek yaptığım bir şey. Bununla mutlu oluyorum nerdeyse. Mutluluk benim çok uzağımda.. Çok oyuncu ve sorgulayıcı olduğum için. Ben zaten kolay mutluluktan ve umuttan yana da değilim. Bu nedenle belki de yazarak anlamlandıramadığım hayatı daha iyi anlamlandırabiliyorum. Bizler, yazarlar sanıyorum çok içlerimize kapalı kişileriz aslında.. Kendi başına yapılabilecek tek iş bu ve eğer çok uyumlu değilseniz her şeyle belki bir çeşit saklanma ve orda, yazında yaşayabilme. Sonuç olarak yazmayı seviyorum. Kağıtlarla, harflerle, dille oynamayı, kurgulamayı.

- **"İşte o zaman kendimden başka hiçbir yere ait olmadığım bir anıyurdum varsa onun da sadece yazdığım dil olduğuna**

Bir ülkenin insanını en iyi tanımının yolunun romandan geçtiğine inanıyorum. Tarihleri ve toplumları anlayabilmek için romana bakmak iyi bir yol. Çünkü ne olsa birtakım siyasal güdümlerle yazılmamış oluyor. Bilimsel incelemeler var tabii, ama onlar da insan gibi uzak. Onun için toplumbilimle, tarihsel bilgilerle yan yana mutlak bakılması gereken bir şey. Yalnız romana da değil şiire, öyküye bakılmalı.

Bilimsel bilgi çok yüceltilir, edebiyat çok küçük görülür. "Hayal" denir. Oysa o hayali dediğimiz çalışmalardan, yaratılardan kopuk bir algılayış, dediğim gibi hiçbir toplumu ve o toplumun insanını doğru tanımamıza yetmez. Ancak toplumlar, hayatlar değişirken roman da kendini sorgulamalı, edebiyat da heykel de resim de ki kendilerini sorguluyorlar. Çağlar değiştiççe yaratıyı anlatma biçimleri, formları değişiyor. Bu duyarlılıkla atbaşı gitmezsek demin anlattığımız anlamda ne romanın, ne heykelin ne resmin hayata ışık tutması ya da o toplumları, insanları doğru anlamamız diye bir

şey olamaz.

- **Yaşadığımız belirsizlik ve kargaşa çağında romanın bu belirsizliği, sınırların kayboluşunu anlatabilmek için geçirdiği değişimler, aşamalar nedir? Siz bu romanınızda ne tür anlatı biçimleri, araçları arayışına girdiniz?**

Her seferinde bu arayışa giriyorum. Bir kere tematik olarak bu böyle oluyor. Ama çağdaş roman yazının önünde ikinci bir sorun daha var. Yalnız temaya uygun biçimi, içeriğin istediği formu değil, çok hızlı değişen hayat karşısında o hayatın istediği, o hayatın özünü verecek formları da bulma gerekiyor. Roman, önünde sonunda ayağını basacağı bir tarih, bir coğrafya, bir olgu ister. Nerdeyse coğrafyasız orbidin dışında, uzayda boşlukta yüzen değerler ve bunların yarattığı katastrofik bir çağda yaşıyoruz. İşte o zaman romanın bu durum içersinde ayağını nereye basacağı, hangi belkemiğini edineceği sorusu çıkıyor karşımıza. Ama hayat bitmedikçe, anlatı da bitmiyor ve kendini var edecek formları buluyor. Romantik Bir Viyana Yazı'nda ben de bu belirsiz zamanın bu orbidin, dışını çıkılmış zamanın formunu bulmaya çalıştım. Ne kadar başladım bilmiyorum. Hiçbir romanımda bu kadar çok temayı iç içe, bu kadar çok tarih bilimini iç içe işlemedim. Bu kaygan zemini bu nerdeyse katastrofik zamanı, bu kaosu anlamlandırabilmek, bunu dilimize dökebilmek benim için bir tutkuydu. Sonra dünyada bir takım değişmeler hızla oluyor. Tarih birdenbire çevriliyor. O evrilme anlarında kültürler sancı çekiyor, insanlar sancı çekiyor. Anlatı türü sancı çekiyor. Fakat tam o sırada bu evrilme anındaki arayışın sonucunda ortaya yüzyıllar boyu dayanabilecek yapıtlar çıkabiliyor. Ben de 20. yüzyılın tamamlanmakta olduğu, her şeyin teknolojinin de egemenliği altında çok hızlı değiştiği zamanımızı bir evrilme zamanı olarak görüyorum ve çok önemsiyorum yaratı açısından. Burada bütün duyurgalarımızı dört açmalıyız. Bu sınırdaki halin, bir dalganın tam patlayıp da bir yenden öbür tarafa ağma anının katipliğini yapmamız gerekiyor.

- **"Bazı yolculuklar böyledir, bizi büyüler ve sınırları öte yanına, orbidin dışına kadar sürer gider. Ondan sonra da artık hep sürer. Tıpkı derin deniz diplerinin dalgıcı büyülemesi benzeri dönüş noktası artık açılmıştır. Artık ayın karanlık tarafında bulunulmaktadır. Yeniden aydınlığa çıkmak, yeryüzünde görünür olmak ve yeryüzünü GÖRMEK için yeniden yüzyıllar, yüzyıllar geçmesi gerek." Sizin kapital harflerle yazdığımız görmek, insanların görmesinin belki de yüzyıllar alacağı şey nedir?**

Çok önemli bir soru bu gerçekten. Buradaki büyülenme ve orbidin dışına çıkma yalnız yaşadığımız tarih parçasıyla ilgili değil. Yazıyla olan serüvenimle de ilgili bir şey. Yazıyı da hayat kadar sorguluyorsunuz ve yazıyı sorguladıkça bir çeşit tutkuya yakalanıyoruz. Yaratıdan alıp insan hayatına getirdiğimiz zaman biraz delirme, biraz değil- benim burada gönderme yaptığım biraz da çıldırma oluyor. Ama o tehlikeyi göze almış insanoğlu yıllar boyu ve öyle bilinmeyenini bilmiş. Biz hep gerçeğin peşindeyiz. Nedir bu ölümlü olan aramızdaki, alışveriş midir? Doğumumuzdan sorumlu olmadığımız halde yaşamımızdan sorumlu olma çabası mıdır? Bunlar yüzyıllar boyu hep sorgulanmış, ama bugün yazının karşısında teknoloji var ve o kadar hızlı bir şekilde değişiyor ki insanları da ordan oraya sürükleyiyor, sersemletiyor. Bu nedenle sanata dünden çok daha ihtiyaç var bugün. Artık ancak orada elden geldiği kadar bütünlenmiş bir hayat bulabiliyoruz.

